

Verfoeide ggo's zijn toekomst voor biolandbouw

Dubbelinterview met ethici De Tavernier en Braeckman

Tegenwoordig staat het Biogarantie-label meer dan eens ter discussie. De criteria zijn te streng of juist te vrijblijvend. De controles zijn te duur. Bio wordt te commercieel... De kritieken zijn even scherp als uiteenlopend. Dwaalt het label te ver af van de waarden die het belichaamt? Of zijn die waarden op zich achterhaald? Hoe moet het nu verder? De moraal filosofen Johan De Tavernier (KULeuven) en Johan Braeckman (UGent) wikken en wegen de betekenis van het Biogarantie-keurmerk en de biologische idealen. En ze gunnen ons een blik in hun glazen bol.

10

Klant is koning

Professor De Tavernier is directeur van het Centrum voor Agrarische Bio- en Milieuethiek aan de Leuvense landbouwfaculteit. Over het belang van een label bestaat volgens hem geen twijfel. "Labels zijn goed omdat ze de verantwoordelijkheid bij de consument leggen. Dankzij labels kan de klant kiezen welk product hij koopt en waarop hij daarbij let. Ze maken het ook mogelijk milieuvriendelijkheid naar voor te schuiven. Ik hou niet zo van de Amerikaanse, paternalistische voedselpolitiek, waarbij de overheid alleen nagaat of een product veilig is en de consument dat alleen kan aanvaarden. Bovendien wordt voedselveiligheid zo bijna het enige criterium."

De voedselveiligheidsretoriek roept ook vragen op bij professor Braeckman van het Gentse Centrum voor Milieuwetenschap en Bio-ethiek. "De veiligheidsklok is tegenwoordig de enige die je hoort luiden. Waar het voedsel vandaan komt en hoe ethisch het geproduceerd en verhandeld wordt, vinden de meeste consumenten onbelangrijk. Als ze al stilstaan bij wat ze elke dag in hun mond steken, dan telt enkel hun eigen gezondheid en de prijs. Nooit stond zoveel informatie op verpakkingen. Maar dat leidt niet noodzakelijk tot een gezondere bevolking. Kijk maar naar de problemen met overgewicht in de Verenigde Staten. Blijkbaar schept de informati-

estroom vooral verwarring."

Verantwoorde biefstuk

Maar ook een overdaad aan labels kan voor verwarring zorgen, zo waarschuwt De Tavernier. "In veel supermarkten loop je verloren in de wirwar van labels. Een ethische matrix is dan de geknippede oplossing. In Oostenrijk werkt

De Tavernier: "Consensus tussen gangbaar en bio over duurzame landbouw is uitgesloten"

een overheidsambtenaar aan zo'n systeem dat alle labels op dierlijke producten rangschikt op een schaal volgens hun ethische gehalte. Zo kan de consument op basis van zijn eigen prioriteiten het ene keurmerk

Johan De Tavernier

verkiezen boven het andere. Hij kiest bijvoorbeeld eerder voor een sociaal verantwoorde biefstuk dan voor eentje waarbij dierenrechten op de eerste plaats komen. Ook ik ben nu bezig een matrix uit te werken en te verfijnen, weliswaar voor alle labels. Het is mijn droom

dat instrument in te zetten in het Belgische beleid*."

Braeckman is op dat gebied al een illusie armer. "Mijn ethische matrix voor dierproeven ligt al een tijdje op het kabinet van Volksgezondheid en bij het deontologisch comité. Nu Agalev uit de regering ligt, is het zeer de vraag of mijn maandenlange werk voor hen iets oplevert."

"En geld voor wetenschappelijk onderzoek is al zo zeldzaam", valt De Tavernier hem bij. "Als ik onderzoek wil doen naar een onderwerp dat ook maar een beetje ethisch geladen is, dan is de kans miniem dat ik daar geld voor krijg. Of nog: mijn nichtje wil een opleiding biolandbouw volgen, maar moet daarvoor uitwijken naar Nederland. Welnu, ze volgt dan maar gangbaar landbouwendwijs hier. Dat is erg! Vlaanderen hinkt serieus achterop."

De Tavernier toont een stapel dossiers die hij moet beoordelen. Allemaal over ethiek en voedselbeleid. "Die komen uit Nederland. Hier in België is een voedselpolitiek met visie gewoon onbestaande. Sterker: er heerst nauwelijks een publiek debat over."

Ethisch besef

Beide professoren dragen de biolandbouw duidelijk een warm hart toe. Eigen aan ethici? "Bio is intrinsiek ethischer dan de gangbare landbouw", stelt Braeckman. "Al begrijp ik de situatie waarin de gangbare landbouw verkeert." De

Tavernier legt uit. "Ook de huidige gangbare landbouw is ontstaan uit een ethisch besef. In tijden van explosieve bevolkingsgroei was voedselzekerheid essentieel. Er moest voldoende voedsel zijn voor iedereen. Vandaar dat kleine bedrijven intensiever aan landbouw en veeteelt gingen doen. Dat duurzame voedselproductie en kwaliteit daardoor naar de tweede plaats werden verdrongen, was toen een kwestie van logische prioriteiten stellen."

Erger is dat de gangbare landbouw te laat en te weinig inzag dat er een andere visie op voedselproductie groeide. "Nu zitten we inderdaad met een kloof tussen gangbare en biolandbouw. Een gevolg daarvan is dat de gangbare landbouw het debat rond duurzame landbouw gemist heeft."

Antropocentrisme/ecocentrisme

De toekomst van de landbouw zien de moraalfilosofen bepaald somber in. De Tavernier: "De kloof is onoverbrugbaar. De gangbare landbouw denkt fundamenteel antropocentrisch: planten en dieren leven om de mens te voeden. Het ecocentrische discours van de biolandbouw staat daar diametraal tegenover: planten en dieren hebben intrinsieke waarde en verdienen daarom respect. Gangbare en biolandbouw kunnen dus nooit tot een consensus komen over duurzaamheid!"

Draait het dan uit op een clash waarbij een van de twee verdwijnt? "Zo ver zou ik het niet drijven. Nee, de gangbare landbouw zal gewoon veel leren van de biolandbouw zonder zelf bio te worden. Zo krijgen gangbare kippen wel een grotere kooi. Maar buiten lopen kunnen ze vergeten. Herbiciden worden meer bioafbreekbaar, maar onkruid mechanisch verwijderen is not done. Dat past niet in het antropocentrisme."

Braeckman vreest wel voor de toekomst van de gangbare landbouw. "Het kan zo niet verder. Denk maar aan de problemen met varkenspest of overbemesting. De gangbare landbouw is te milieubelastend en riskeert zichzelf gewoon kapot te maken. Net als de steenkoolindustrie in de jaren tachtig. Ik erger me mateloos aan de reclame voor varkensvlees op televisie. Gesubsidieerd dan nog wel! Een sector die zo onethisch is, zou de overheid inte-

gendeel moeten afbouwen. Maar in het licht van het tanende succes van de gangbare landbouwindustrie, is de reclame wel te begrijpen. Alleen getuigt ze niet van een realistische langetermijnvisie."

Bio commercialiseren

Moet bio dan zo snel mogelijk commercieel gaan om de gangbare landbouw naar de kroon te steken? "Ja!" Braeckman raakt op dreef. "Dát zijn nu de punten waarin ik de biosector niet kan volgen. Te *alterneuterig*, opgesloten in het eigen grote gelijk. De 'small is beautiful'-mentaliteit is misschien romantisch, maar we zijn met zes

Johan Braeckman

miljard op de aardbol. Allemaal hebben we recht op gezonde voeding. Net zoals energie, geneeskunde en mobiliteit geen voorrecht mogen zijn voor de elite. Dus breng dat Biogarantie-label naar de supermarkten! Kijk naar de Body Shop. Je kunt er kritiek op hebben,

Braeckman: "Breng dat Biogarantie-label massaal in de supermarkten!"

maar ze krijgen dierenrechten wel tot in de Veldstraat en de Meir." De Tavernier ziet dat scenario veel minder zitten. "Als de gangbare landbouw het biologischer aanpakt, moet de biolandbouw een belangrijke rol blijven spelen op een ander vlak. Bio maakt het platteland leefbaarder en versterkt de verloren gegane band tussen producent en

consument. Door commercialisering zouden de distributieketens de biosector dwingen aan wereldmarktprijzen te produceren. En dat is onmenselijk. Het is trouwens diezelfde distributiesector die de eis van Gaia tegenwerkt om veevoer te beperken. De veeboeren zelf hebben helemaal niets tegen die eis."

Gemanipuleerde duurzaamheid

Dat ons voedsel te goedkoop is, daar zijn de moraalfilosofen het roerend over eens. Ze noemen de lage prijzen een serieuze bedreiging voor het succes van duurzame landbouw. Een oplossing zien ze misschien in... genetisch gemanipuleerde organismen. Braeckman: "ggo's hebben heel wat duurzaamheidsstroeven te bieden. Ze verhogen de kansen op een goede oogst en kunnen het pesticidengebruik terugdringen. Het is een understatement als ik zeg dat ik absoluut geen fan ben van George W. Bush. Maar als hij beweert dat Europa te vijandig staat tegenover genetische manipulatie, dan heeft hij wel een punt. Als de oplossing niet van de wetenschap komt, komt ze nergens van! Ik voorspel dat ggo's binnen twintig jaar een wezenlijk onderdeel uitmaken van de biolandbouw."

De Tavernier stemt daar volmondig mee in. "De biobeweging is principieel tegen ggo's uit ecocentrisme: respect voor de grenzen in de natuur. Daar ben ik het niet mee eens. Met een andersglobalist als José Bové wel, omdat die uit sociale overwegingen tegen is. In de ggo-praktijk zoals we die nu vooral kennen, kan ook ik mij niet vinden. Gewassen resistent maken tegen totaalherbiciden die alle onkruid verdelgen, is puur gericht op winst en maakt het milieu kapot met buitensporige monoculturen. Maar we mogen niet blind zijn voor de mogelijkheden die ggo's bieden. Als het er fair aan toe gaat, kunnen ggo's bio een toekomst geven."

* Meer info over de labelrangschikking van professor De Tavernier vindt u op www.biotheek.be